

Божко Єлізавета Анатоліївна – викладач кафедри образотворчого мистецтва та професійної майстерності, інституту культури та мистецтв, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Аспірант I курсу, спеціальності 13.00.06 «Теорія та методика управління освітою», інституту післядипломної освіти, кафедри державної служби, адміністрування та управління, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Луганськ). E-mail: elizaveta_sushko@mail.ru

Bozhko Elizaveta Anatoliy is a teacher of the chair of fine art and professional skills of Institute of Culture and Arts of Luhansk National University named after Taras Shevchenko.

Graduate student of speciality 13.00.06 - "Theory and Methods of Education Management (Lugansk city). E-mail: elizaveta_sushko@mail.ru

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри державної служби, адміністрування та управління Хриков Є.М.

Reviewer – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief of Department of Public Service, Administration and Management Khrykov E.M.

УДК:378.147.013.42

ОБГРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ЗМІСТУ ІНТЕГРАТИВНОГО ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСУ “СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКІЙ ГРОМАДІ”

О. В. Васюк

У роботі розкриваються змістові особливості інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” при формуванні професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів.

***Ключові слова:** факультативний курс, професійна спрямованість, соціальний педагог.*

Як складний інтегративний вид діяльності, соціально-педагогічна робота у сільській громаді перебуває на етапі свого становлення. І до нині підготовка фахівців соціально-педагогічної сфери зорієнтована на

стереотип “робочого місця”, яке не винесене в “робоче поле”, тобто на рівень територіальної громади, зокрема сільської.

Продовжують чекати свого широкого впровадження у підготовку соціально-педагогічних працівників громади ґрунтовні дослідження щодо означеної проблеми (праця О. Безпалько [1]).

Проте, на сьогодні вже зроблені деякі кроки профільної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери до професійної діяльності у громаді. Так у Школі соціальної роботи Києво-Могилянської академії магістрами соціальної роботи вивчається курс “Соціальна робота в громаді”, у Національному університеті імені Тараса Шевченка студентам старших курсів спеціальності “Соціальна робота” пропонується на розгляд спецкурс з підготовки до соціальної роботи з територіальними спільнотами. Не зважаючи на це, майбутні бакалаври напряму підготовки “Соціальна педагогіка”, зокрема у аграрних ВНЗ, не достатньо опановують знаннями й уміннями для здійснення соціально-педагогічної діяльності в умовах сільського соціуму, що не сприяє формуванню їх професійної спрямованості та спонукає до подальших пошуків розв’язання цієї проблеми.

Мета роботи полягає у розкритті змістово-методичних особливостей інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” при формуванні професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів.

Теоретичний аналіз підходів і принципів до конструювання та побудови існуючих навчальних програм, що спрямовані на формування когнітивного компонента професійної спрямованості в різних типах навчальних закладів (наприклад, інтегрованого спецкурсу “Основи соціально-педагогічної роботи в сільському соціумі” [4], авторського курсу “Соціальна робота в громаді” [1], курсу “Технології соціально-педагогічної роботи” [2]), методик викладання лекційного та практичного курсу загальноосвітніх та професійно-орієнтованих дисциплін з метою формування професійної спрямованості [3; 5; 6; 7] дозволив виокремити такі провідні принципи: науковості, гуманізму, єдності виховання і навчання, теорії і практики, інтеграції, міжпредметності, єдності та системності відбору інформації; професійної спрямованості змісту навчального матеріалу. Зауважимо, що названі принципи відповідають підходам, які використовуються у нашому дослідженні.

Інтегративний факультативний курс “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” нами використано як провідний змістовий компонент формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів на соціально-педагогічну діяльність в умовах сільського соціуму. Наша позиція обґрунтовувалась передусім тим, що його зміст тісно пов’язаний з навчальною (соціально-педагогічною у сільській місцевості) практикою та виробничою (соціально-педагогічною), виконанням творчої роботи під час проходження практик; він інтегрує знання, отримані при вивченні інших дисциплін навчального плану, та дозволяє сформувати систему умінь і навичок, особистісних важливих якостей, які будуть у нагоді при здійсненні соціально-педагогічної роботи в умовах сільського соціуму.

Провідними підходами до розробки навчальної програми і науково-методичного забезпечення інтегративного факультативного курсу нами визначені: системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, міждисциплінарний.

При підготовці інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” бралися до уваги напрацювання дослідників щодо формування змісту підготовки майбутніх соціально-педагогічних працівників, а саме встановлення зв’язку теорії та практики, їх правильного співвідношення; координація змісту професійної підготовки відповідно індивідуальних особливостей студента; забезпечення єдності освітніх та професійних змістових блоків дисциплін; урахування внутрішньопредметних й міжпредметних зв’язків та, найголовніше, професійної спрямованості на діяльність в умовах сільського соціуму [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7].

Навчальна програма інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” передбачає три компоненти: настановчий – призначення та мета факультативу; змістового – навчально-тематичний план (табл. 1) та короткий зміст теоретичних занять; методичного – перелік основних вимог до знань, умінь та навичок студентів на завершення вивчення програми факультативу, список рекомендованої літератури.

Зважаючи на місце навчальної програми в педагогічній системі формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів, визначили її мету, як поглиблення і розширення знань студентів з теоретичних основ та практики соціально-педагогічної діяльності на селі, використання технологій організації соціально-педагогічної

діяльності з різними групами клієнтів в умовах сільського соціуму та завдання: підвищення рівнів сформованості компонентів формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів; ознайомлення з особливостями соціально-педагогічної діяльності в сільській громаді; формування глибокого і адекватного розуміння суті загальних технологій діяльності соціального педагога та технологій соціально-педагогічної роботи в умовах сільського соціуму; визначення можливостей реалізації педагогічних і психічних методів у соціально-педагогічній роботі на селі; формування мотивів та переконань на здійснення соціально-педагогічної діяльності в умовах сільського соціуму; формування поведінкової професійно спрямованої стратегії, як під час теоретичного і практичного навчання, так і під час виконання професійних обов'язків.

У процесі вивчення інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” майбутні бакалаври соціальної педагогіки мають оволодіти *знаннями*: про особливості соціально-педагогічної діяльності та селі, можливості та умови ефективної реалізації загальнонаукових та специфічних методів у практиці соціально-педагогічної роботи на селі, зміст технологій організації соціально-педагогічної роботи з різними групами клієнтів в умовах сільського соціуму. До *умінь*, якими мають оволодіти студенти в результаті розгляду курсу, нами віднесені: аналізувати соціальну ситуацію та реальні можливості конкретної сільської громади; добирати та творчо використовувати відповідно до мети, особливостей клієнтів і реальної ситуації на селі адекватні технології організації соціально-педагогічної роботи, методи та прийоми реалізації завдань соціально-педагогічної роботи; планувати, проектувати, організовувати та піддавати аналізу організаційні форми соціально-педагогічної роботи в умовах сільського соціуму; розробляти стратегію соціально-педагогічної роботи, спрямовану на саморозвиток особистості дитини, підлітка, молодого людини на селі, реалізацію їх творчого потенціалу, задатків, здібностей, активізації зусиль клієнтів на вирішення особистих соціальних проблем. Зауважимо, що вибір знань і умінь здійснювався на основі їх повноти та значущості, необхідності й важливості у процесі формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів на здійснення соціально-педагогічної діяльності в умовах сільського соціуму.

Т а б л и ц я 1

Орієнтовний тематичний план інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді”

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі:		
		лекцій	семінарсько-практичних	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль I. Теоретичні основи соціальної роботи в сільській громаді				
Тема 1. Поняття сільської громади. Ресурсне забезпечення соціально-педагогічної діяльності в сільській громаді	9	2	2	5
Тема 2. Особливості соціально-педагогічної діяльності в сільській громаді	9	2	2	5
Тема 3. Специфіка соціально-педагогічної діяльності сільського соціального педагога	9	2	2	5
Тема 4. Закордонний досвід соціально-педагогічної діяльності в сільській громаді	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8	20
Змістовий модуль 2. Організація соціально-педагогічної діяльності в сільській громаді				
Тема 1. Система соціально-педагогічної роботи у сільській громаді	9	2	2	5
Тема 2. Соціальні програми та проекти на селі. Партнерство у соціально-педагогічної діяльності сільської громади	9	2	2	5

Тема 3. Сільський (селищний) центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як головний суб'єкт соціально-педагогічної діяльності на селі	9	2	2	5
--	---	---	---	---

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Тема 4. Діяльність сільських та селищних рад в напрямку вирішення соціально-педагогічних проблем	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 2	36	8	8	20
Змістовий модуль 3. Технології організації соціально-педагогічної діяльності з різними групами клієнтів у сільській громаді				
Тема 1. Соціально-педагогічні методи на селі	9	2	2	5
Тема 2. Технології соціально-педагогічної роботи з сільською сім'єю	9	2	2	5
Тема 3. Технології соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в сільській місцевості	9	2	2	5
Тема 4. Соціальна робота з людьми зрілого та літнього віку на селі	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 3	36	8	8	20

Орієнтовний тематичний план інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” наведено у табл. 1. Зауважимо, що він передбачає лекційні заняття, які підкреслюють контекст професійної спрямованості студента на

діяльність в умовах сільського соціуму, містить інформацію практичного спрямування (анотації до семінарського-практичних занять, перелік індивідуальних завдань тощо).

Увесь навчальний матеріал згруповано у змісті трьох модулів, до яких розроблені різні форми контролю (індивідуальні завдання, тестові запитання). Загальний обсяг навчального часу, відведеного на вивчення дисципліни складає 108 год (3 кредити). З них аудиторні: 24 год лекційних і 24 год семінарсько-практичних.

Як ми уже зазначали, програма інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” структурно складається з трьох модулів або частин. Перший модуль “Теоретичні основи

соціальної роботи у сільській громаді” акцентує увагу на розкритті особливостей сільської громади та соціально-педагогічної діяльності в ній. Теми другого модуля “Організація соціально-педагогічної діяльності у сільській громаді” мають на меті розкрити ресурсний потенціал здійснення соціально-педагогічної роботи у сільському соціумі. Курс побудований таким чином, що його зміст повинен системно розкрити соціально-педагогічні проблеми села: розгортання соціальної роботи у сільській громаді; фахова діяльність працівників соціальної сфери – соціальних педагогів для села, працівників культури, освіти, сфери зайнятості населення, охорони здоров’я, правопорядку, що об’єднують свої професійні знання, сфери діяльності, виховний і кадровий потенціал, матеріальну базу і фінанси у створенні оптимальної моделі соціально-педагогічної діяльності у громаді. На розвиток умінь, навичок, здатностей майбутніх соціальних педагогів реалізовувати технології соціально-педагогічної діяльності з різними групами клієнтів у сільській громаді спрямований третій модуль “Технології організації соціально-педагогічної діяльності з різними групами клієнтів у сільській громаді”. Наголосимо, що програма факультативу більше зорієнтована на самостійне оволодіння майбутніми соціальними педагогами уміннями здійснювати соціально-педагогічну діяльність у сільській місцевості, чому сприяє відведений на самостійну роботу час, який складає 60 год.

Детальний аналіз змісту модулів дає можливість констатувати достатній обсяг змісту, окремих тем, які може використовувати викладач для формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів на діяльність в умовах сільського соціуму. З метою

наочного показу використання змісту пропонованого факультативного курсу в розв'язанні завдань нашого дослідження наведемо приклад.

У темі 1 модуля третього “Соціально-педагогічні методи на селі” дається, по-суті, характеристика сучасних методів соціально-педагогічної роботи. З однієї сторони, ми, певним чином, використовуємо навчальний матеріал, який опановували майбутні соціальні педагоги у курсі “Соціальна педагогіка”, частково – “Вступ до спеціальності”, а з іншого – конкретизуємо, наголошуємо на провідних методах соціально-педагогічної роботи у сільській громаді (діагностиці, методам збору інформації). До того ж, особливу увагу приділяємо методам вивчення сім'ї, громади, середовища. З огляду на те, що у сільській місцевості досить часто територіально розташовані реабілітаційні центри для важковиховуваних дітей та дітей вулиці, різного роду інтернатні установи, даємо детальну характеристику сучасних методів, що нині активно використовуються у практиці соціального педагога. Отже, даний змістовий аспект дає можливість підкреслити специфіку використання методів соціально-педагогічної роботи на селі та відповідно сформувані професійну спрямованість майбутніх бакалаврів соціальної педагогіки на діяльність в умовах сільського соціуму. Наведемо зміст цього навчального заняття.

Зміст, мета, завдання лекційного заняття. Створення проблемної ситуації “Які, на Вашу думку, методи соціально-педагогічної роботи сільського соціального педагога є домінантними?”. Загальна характеристика сучасних методів соціально-педагогічної роботи. Методи вивчення клієнтів, сім'ї, громади, середовища. Традиційні й сучасні методи соціально-педагогічної діяльності (демонстрація 3–5 хвилин відеофільму “Техніки казкотерапії та епістолярної терапії”). Педагогічна діагностика особистості (для висвітлення цього питання можна запросити викладача дисципліни “Психологія” – бінарна лекція). Дослідницькі методи соціально-педагогічної роботи. Закріплення матеріалу за допомогою запитань. Роздача творчих завдань для самостійної роботи: “Розробка критеріїв для визначення майстерності соціального педагога села, їх рівня професіоналізму”, “Складання соціально-педагогічних ситуацій”, “Підготовка доповідей”, “Створення сюжету щодо соціально-педагогічної діяльності сільського соціального педагога та підготовка гри з запланованими помилками”.

Отже, зміст роботи, що пропонується курсом, безпосередньо пов'язаний із знанням особливостей майбутньої соціально-педагогічної

діяльності у сільському соціумі, що дозволяє акцентувати увагу на професійних обов'язках, функціях, принципах соціально-педагогічної діяльності. У рамках вивчення курсу майбутні соціальні педагоги заохочуються до профорієнтаційної роботи: підготовка заміток про професію соціального педагога у районні та обласні газети, виїзді консультації у загальноосвітні та ВНЗ, соціально-педагогічні служби тощо. Уміння, якими оволодіють майбутні соціальні педагоги при розгляді пропонованого інтегративного факультативного курсу “Соціально-педагогічна діяльність у сільській громаді” будуть у нагоді при проходженні навчально-виробничих практик, які посідають чільне місце у педагогічній системі формування професійної спрямованості, чому будуть присвячені подальші дослідження.

Література

1. Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / О. В. Безпалько; Луганськ. нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 537 с.
2. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Р. Х. Вайнола; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 546 с.
3. Копетчук В. А. Професійна спрямованість навчання предметів природничо-математичного циклу в медичному коледжі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. А. Копетчук; Ін-т пед. АПН України. – К., 2009. – 23 с.
4. Межирицький О. Я. Підготовка студентів до соціально-педагогічної діяльності в умовах сільської місцевості : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / О. Я. Межирицький; Луганськ. нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2003. – 215 с.
5. Москалюк О. І. Формування професійної спрямованості у майбутніх соціальних педагогів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. І. Москалюк; Хмельницьк. нац. ун-т. – Хмельницький, 2007. – 210 с.
6. Неловкіна Берналь О. А. Формування професійної спрямованості студентів медичних спеціальностей на початковому етапі навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. А. Неловкіна Берналь; Луганськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 22 с.
7. Цецик С. П. Педагогічні умови забезпечення професійної спрямованості математичної підготовки студентів екологічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. П. Цецик; Ін-т вищ. освіти НАПН України. – К., 2011. – 22 с.

ОБОСНОВАНИЕ СТРУКТУРЫ СОДЕРЖАНИЯ ИНТЕГРАТИВНОГО ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСА “СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СЕЛЬСКОЙ ОБЩИНЕ”

О. В. Васюк

В работе раскрываются содержательные особенности интегративного факультативного курса “Социально-педагогическая деятельность в сельской общине” при формировании профессиональной направленности будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: факультативный курс, профессиональная направленность, социальный педагог.

SUBSTANTIATION OF THE CONTENT STRUCTURE OF THE INTEGRATIVE OPTIONAL COURSE “SOCIAL AND EDUCATIONAL WORK IN THE VILLAGE COMMUNITY”

O. V. Vasyuk

In the work substantial peculiarities of the integral optional course “Social and Educational Work in the Village Community” in formation of professional orientation of the future social teachers are revealed.

Keywords: optional course, professional orientation, social teacher.

Васюк Оксана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна) E-mail: vasuck.o@yandex.ru

Oksana Vasyuk – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Pedagogics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: vasuck.o@yandex.ru

Рецензент – доктор педагогічних наук, доцент В. А. Кручек

Reviewer – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor Kruchek V.A.

УДК 37.037

РОЛЬ СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ РЕБЕНКА МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

Г. Г. Воронина

Статья посвящена проблеме влияния семьи и семейных ценностей на формирование экономического сознания и экономической культуры ребенка, выявлению аспектов экономического воспитания младших школьников в семье.